Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 11(57) 2025

УДК 159.9-57.4

https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11(57)-2463-2474

Старенька Ольга Миколаївна здобувачка другого рівня вищої освіти спеціальності 053 «Практична психологія», Одеський національний економічний університет, м. Одеса, https://orcid.org/0000-0003-4098-9872

Чусова Ольга Миколаївна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, https://orcid.org/0000-0003-1943-109X

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО НЕВИЗНАЧЕНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СФЕРИ

Анотація. У статті висвітлено теоретичні аспекти толерантності до невизначеності як однієї з ключових особистісних характеристик, що визначає здатність людини ефективно діяти в умовах мінливого соціального та професійного середовища. Проаналізовано ключові підходи до розуміння феномену толерантності до невизначеності, який має складну інтегративну структуру, що поєднує когнітивний, емоційно-регулятивний та поведінковий компоненти. Узагальнено наукові підходи зарубіжних науковців, які заклали основи сучасного розуміння цього феномену та розробили психодіагностичні інструменти для його вимірювання. У роботі використано комплекс психодіагностичних методик: шкалу толерантності до невизначеності (С. Баднер); шкалу толерантності до невизначеності – MSTAT-II (Д. Маклейн); шкалу професійної самоефективності OSS-6 (Б. Шінс, Г. Коллані). Емпіричне дослідження проводилось серед двох груп здобувачів вищої освіти економічного профілю. Отримані результати виявили, що у майбутніх підприємців переважають високий та середній рівні толерантності до невизначеності, свідченням чого є їхня гнучкість мислення, адаптивність і готовність діяти в ситуаціях ризику. Натомість у майбутніх бухгалтерів і податківців зафіксовано переважно низький рівень цієї характеристики, що може бути зумовлено специфікою майбутньої професійної діяльності, орієнтованої на точність, структурованість і мінімізацію ризику. Отримані дані підтверджують, що толерантність до невизначеності є важливим психологічним ресурсом професійної життєздатності майбутніх фахівців економічної сфери, адже забезпечує можливість приймати рішення в умовах обмеженості інформації, підтримувати емоційну рівновагу та адаптуватися до змін. Висновки підкреслюють необхідність доцільного цілеспрямованого розвитку цієї якості в освітньому процесі, що має стати одним із ключових завдань професійної підготовки майбутніх економістів.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 11(57) 2025

Ключові слова: толерантність до невизначеності, толерантність до невизначеності здобувачів вищої освіти, толерантність до невизначеності майбутніх фахівців економічної сфери, підготовка майбутніх фахівців економічної сфери

Starenka Olha Mykolaivna applicant for the second level of higher education in the specialty 053 "Psychology", Odesa National Economic University, https://orcid.org/0000-0003-4098-9872

Chusova Olha Mykolaivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Language and Psychological and Pedagogical Training, Odesa National Economic University, https://orcid.org/0000-0003-1943-109X

EMPIRICAL STUDY OF UNCERTAINTY TOLERANCE OF FUTURE ECONOMIC SPECIALISTS

Abstract. The article highlights the theoretical aspects of tolerance for uncertainty as one of the key personality characteristics that determines a person's ability to act effectively in a changing social and professional environment. The key approaches to understanding the phenomenon of tolerance for uncertainty, which has a complex integrative structure that combines cognitive, emotional-regulatory and behavioral components, are analyzed. The scientific approaches of foreign scientists who laid the foundations of the modern understanding of this phenomenon and developed psychodiagnostic tools for its measurement are summarized. The work uses a complex of psychodiagnostic methods: the tolerance for uncertainty scale (S. Badner); the tolerance for uncertainty scale - MSTAT-II (D. McLane); the OSS-6 professional self-efficacy scale (B. Shins, G. Collani). The empirical study was conducted among two groups of higher education students in the economic field. The results obtained revealed that future entrepreneurs are dominated by high and medium levels of tolerance for uncertainty, as evidenced by their flexibility of thinking, adaptability and readiness to act in risky situations. In contrast, future accountants and tax specialists recorded a predominantly low level of this characteristic, which may be due to the specifics of their future professional activities, focused on accuracy, structure and risk minimization. The obtained data confirm that tolerance for uncertainty is an important psychological resource for the professional viability of future specialists in the economic sphere, as it provides the opportunity to make decisions in conditions of limited information, maintain emotional balance and adapt to changes. The conclusions emphasize the need for appropriate targeted development of this quality in the educational process, which should become one of the key tasks of professional training of future economists.

Keywords: tolerance to uncertainty, tolerance to uncertainty of higher education students, tolerance to uncertainty of future economic specialists, training of future economic specialists

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 11(57) 2025

Постановка проблеми. Постійні глобалізаційні процеси, економічні кризи, зміни в законодавстві та швидкий розвиток цифрових технологій ставлять майбутніх фахівців економічної сфери перед необхідністю приймати рішення в ситуаціях невизначеності. В таких умовах здатність особистості зберігати адаптивність, ефективність та внутрішню стійкість набуває особливого значення.

Толерантність до невизначеності є важливою особистісною якістю майбутніх економістів, що забезпечує їх готовність діяти в непередбачуваних обставинах, приймати відповідальні рішення без повної інформації, вдало долати перешкоди. Ця характеристика безпосередньо пов'язана з формуванням професійної життєздатності та психологічної готовності до успішної діяльності у мінливому середовищі.

У здобувачів вищої освіти економічних спеціальностей спостерігається недостатня сформованість толерантності до невизначеності, що ускладнює їх адаптацію до реалій професійної діяльності. Тому необхідно глибше розглянути зазначений феномен та його зв'язки з іншими психологічними характеристиками та здійснити пошук шляхів розвитку в освітньому процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних наукових праць засвідчує, що толерантність до невизначеності розглядається як багатовимірний психологічний феномен, що забезпечує здатність особистості діяти в умовах складності, мінливості та нестачі інформації. Дослідники зосереджують увагу переважно на толерантності до невизначеності майбутніх фахівців соціономічної сфери [1-5], у яких вищезазначений феномен пов'язаний з професійною зрілістю, гнучкістю мислення та ефективністю взаємодії в неоднозначних ситуаціях. У наукових доробках здійснюються між професійні порівняння особливостей толерантності до невизначеності у майбутніх психологів з менеджерами, економістами та юристами [6], а також вивчається толерантність до невизначеності представників технічних професій [7]. Узагальнення наукових джерел дає підстави стверджувати, що, незважаючи на зростаючу увагу до феномену невизначеності, відсутні дослідження, спрямовані на виявлення структури, психологічних детермінант та механізмів його формування у майбутніх податківців, бухгалтерів та підприємців, хоча їхні професійні завдання передбачають систематичну взаємодію з ризиком, динамікою ринку та інформаційною невизначеністю.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні сутності толерантності до невизначеності майбутніх фахівців економічної сфери (підприємців, бухгалтерів і податківців) та діагностуванні рівня її розвитку.

Виклад основного матеріалу. У дослідженні застосовувалися наступні методи: теоретико-методологічний аналіз проблематики дослідження та психодіагностичні методи. На етапі теоретичного обґрунтування вихідних положень дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи: аналіз та синтез, індукція, дедукція та аналогія, абстракція, узагальнення.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 11(57) 2025

У зарубіжній психологічній науці особлива увага приділяється виявленню чинників, що окреслюють здатність ефективно функціонувати в умовах нестабільності, недостатності інформації та ризику. Зокрема, науковці наголошують на негативному зв'язку між інтолерантністю до невизначеності та рівнем навчальної тривожності. Доведено, що систематичне залучення студентів до завдань із відкритим результатом сприяє розвитку критичного мислення та ефективній адаптації до соціуму [8].

Логіка аналізу поглядів вчених У. Оуен та Р. Свіні дозволяє констатувати необхідність використання в сучасному навчально-виховному середовищі інноваційних технологій, спрямованих на формування здатності долати ситуації невизначеності. Зазначимо, що варіювання рівня невизначеності у навчальних завданнях позитивно впливає на мотивацію та якість виконання контрольних завдань. Дослідники обґрунтовують необхідність урахування рівня толерантності до невизначеності під час формування навчальних груп та пропонують використання невизначених проблемних ситуацій як засобу оволодіння стратегіями поведінки в ситуаціях неоднозначності [9]. У цьому напрямі в межах нашого дослідження великого значення набуває праця Н. Хабер, в якій запропоновано використання навчальних проектів з високим рівнем невизначеності в системі підготовки управлінських кадрів для формування критичного мислення, стресостійкості та готовності до непередбачуваних рішень [10].

Аналіз наукових досліджень зарубіжних вчених [8-10] з різних проблем підготовки та професійного становлення майбутніх фахівців дозволяє визначити толерантність до невизначеності як одну з ключових компетентностей, необхідних сучасному фахівцеві для ефективного функціонування в динамічному світі.

Водночас в українському науковому дискурсі простежується ідентична тенденція до інтегративного осмислення толерантності до невизначеності, що створює підґрунтя для подальших емпіричних досліджень і розробки практичних програм її розвитку у здобувачів вищої освіти. О. Клепікова визначає її як чинник особистісного благополуччя студентів, який сприяє психічній стабільності та позитивному самосприйняттю особистості [2, с. 17–18]. С. Хілько підкреслює її взаємозв'язок із рефлексивністю та емоційним інтелектом, що забезпечує усвідомлене реагування молоді на складні життєві ситуації [4, с. 434]. Г. Федоришин характеризує толерантність до невизначеності як ключову професійну компетентність спеціаліста, яка охоплює здатність конструктивно взаємодіяти з неоднозначними, складними та непередбачуваними ситуаціями, зберігаючи професійну об'єктивність, емоційну врівноваженість, аналітичність мислення та внутрішню стабільність [5, с. 434].

Нам імпонує думка Л. Коробко, який стверджує, що окремі аспекти ставлення до невизначеності чинять статистично значущий вплив на загальне психологічне благополуччя студентів: позитивно позначаються конструктивне ставлення до невизначених ситуацій та прогностична тривога, що за своєю природою стимулює передбачливість, обережність і адаптивне планування;

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 11(57) 2025

негативний вплив має тенденція до переваги невизначеності як стану хаотичності та гнітюча тривога, що супроводжується відчуттям загрози та втрати контролю. Таким чином, саме збалансований тип толерантності до невизначеності, що поєднує врівноважені прояви толерантного й інтолерантного ставлення, відзначається як вагомий психологічний ресурс суб'єктивного благополуччя студентської молоді [11, с. 243].

І. Ющенко обґрунтував толерантність до невизначеності як фундамент адаптивного реагування на виклики перехідного періоду, коли молодій людині необхідно приймати рішення щодо професійного становлення, кар'єрного вибору та особистісного розвитку. Важливоює позиція автора. Яка визначає, що високий рівень цієї якості сприяє формуванню психологічної зрілості, відкритості до нового досвіду та готовності до змін, тоді як її недостатність підвищує ризики тривожності, невпевненості та зниження суб'єктивного благополуччя. Таким чином, толерантність до невизначеності в інтерпретації І. Ющенко виступає ключовим ресурсом особистісного зростання та успішної адаптації студентів-випускників до вимог сучасного соціального й професійного середовища [12, с. 127].

Толерантність до невизначеності в сучасних умовах постіндустріальної економіки набула статусу стратегічної професійної компетентності майбутніх фахівців економічного профілю. Вона слугує психологічною основою здатності діяти у просторі багатоваріантності, динамічних змін та неповної інформації, що є типовими характеристиками професійного середовища економіста. Для студентів, які обирають траєкторію професійного розвитку у сферах аудиту, логістики чи бухгалтерського обліку, опанування цієї якості означає спроможність підтримувати аналітичну ясність та емоційну стійкість у ситуаціях, коли традиційні, усталені моделі прийняття рішень виявляються неефективними або непридатними. З огляду на це толерантність до невизначеності виконує роль базового адаптаційного механізму, що визначає професійну надійність молодого спеціаліста: для бухгалтера – це здатність приймати рішення в умовах фінансових коливань і нормативних змін, не втрачаючи точності та відповідальності; для логіста – вміння оперативно перебудовувати маршрути й управлінські стратегії у відповідь на порушення транспортної інфраструктури чи ринкові коливання; для аудитора – готовність працювати з неоднозначною, неповною або суперечливою інформацією, зберігаючи неупередженість та професійну етичність. Таким чином, толерантність до невизначеності постає не лише як індивідуальна особистісна характеристика, а як системна професійна компетентність, що забезпечує гнучкість, відповідальну автономність та конкурентоспроможність майбутніх економістів в умовах глобальних економічних змін [13].

Узагальнюючи думки сучасних українських науковців, окреслюємо толерантність до невизначеності у здобувачів вищої освіти як здатність приймати ефективні рішення в неоднозначних умовах, що забезпечує успішність у професійній та соціальній взаємодії; як адаптаційний ресурс професійного розвитку та

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 11(57) 2025

психологічного благополуччя; як психологічний механізм особистісного зростання, як динамічний процес саморозвитку та самоактуалізації.

Для дослідження **толерантності до невизначеності як ресурсу професійної життєздатності майбутніх фахівців економічної сфери** було використано наступні психодіагностичні методики: шкалу толерантності до невизначеності (С. Баднера); шкалу толерантності до невизначеності (MSTAT-II Д. Маклейн); шкалу професійної самоефективності (OSS-6 Т. Ріготті, Б. Шинс, Ґ. Мор). Доцільність застосування двох методик визначення феномену толерантності до невизначеності специфікує їх різну концептуальну орієнтацією, завдяки чому забезпечується інтегральне вивчення ставлення до невизначеності як складного психологічного феномену. Шкалу професійної самоефективності використано тому, що професійна самоефективність є ключовим психологічним механізмом толерантності до невизначеності: високий рівень впевненості у власних професійних здібностях підсилює здатність діяти в умовах ризику, недостатності інформації та змін, що є визначальними характеристиками професійної діяльності майбутніх економістів.

Респондентами нашого дослідження стали 63 особи (33 здобувачі вищої освіти спеціальності «Підприємництво і торгівля» та 30 здобувачів вищої освіти спеціальності «Облік і оподаткування» Одеського національного економічного університету).

Результати дослідження за шкалою толерантності до невизначеності (С. Баднера) у майбутніх підприємців показали, що високий рівень продемонстрували 33,3% респондентів, які відзначаються гнучкістю мислення, готовністю приймати рішення у ризикових умовах та схильністю до конструктивної поведінки в нестабільному середовищі. Найбільша частка здобувачів вищої освіти (42,5%) характеризується середнім рівнем толерантності до невизначеності, що свідчить про їхню здатність сприймати нові та неоднозначні ситуації без надмірної емоційної напруги. Низький рівень констатовано у 24,2% респондентів, для яких характерна потреба в чітких орієнтирах та складнощі у прийнятті рішень за відсутності визначеності. Загалом, результати цієї групи вказують на помірно сформовану здатність діяти в умовах невизначеності, що є позитивним чинником для подальшого розвитку професійної адаптивності та саморегуляції.

У майбутніх бухгалтерів та податківців високий рівень визначено у 26,7% здобувачів, які демонструють психологічну стійкість, креативність, схильність до ризику та позитивне ставлення до змін. У 66,6% респондентів встановлено середній рівень толерантності до невизначеності, що відображає їхню помірну здатність приймати неоднозначні ситуації, зберігати внутрішню рівновагу та проявляти гнучкість у професійних рішеннях. Водночас низький рівень у 6,7% студентів свідчить про наявність труднощів у ситуаціях невизначеності, схильність до тривожності та потребу у підтримці з боку соціального чи освітнього середовища.

Узагальнюючи результати обох груп студентів, можна зробити висновок, що більшість здобувачів вищої освіти економічного профілю мають середній рівень толерантності до невизначеності, яка забезпечує достатню адаптивність, стійкість до стресових ситуацій і здатність ефективно діяти у змінних умовах соціуму. Помітна частка респондентів із високим рівнем цієї якості свідчить про сформовану готовність до ризику, творчого підходу та впевненого прийняття рішень у нестабільному середовищі. Водночас наявність невеликої групи з низьким рівнем толерантності вказує на потребу у цілеспрямованій психологічній підтримці та розвитку навичок емоційної саморегуляції. Отже, загалом обидві групи респондентів характеризуються достатнім рівнем сформованості толерантності до невизначеності, що є важливою передумовою їхньої професійної готовності до роботи в сучасних динамічних умовах економіки.

Для уточнення отриманих даних за шкалою толерантності до невизначеності С. Баднера було використано шкалу толерантності до невизначеності – MSTAT-II Д. Маклейна, яка дозволила детальніше охарактеризувати рівень прийняття невизначеності, когнітивну гнучкість та особливості поведінки в ситуаціях неоднозначності.

Результати дослідження за вищезазначеною методикою визначили, що у майбутніх підприємців високий рівень спостерігається у 33,3% респондентів, середній – у 45,4%, високий – у 21,3% студентів. Це свідчить про достатньо розвинену здатність більшості представників цієї групи приймати неоднозначні ситуації, адаптуватися до змін і діяти конструктивно навіть за браку повної інформації. Такі результати відображають сформовану психологічну гнучкість, емоційну стійкість і схильність до раціонального аналізу ризиків, що є важливою умовою успішності в професійній діяльності підприємців.

Натомість у майбутніх бухгалтерів і податківців спостерігається інша тенденція. Лише 10% респондентів показали високі значення; 26,7% – середній результат. Понад половина респондентів (63,3%) продемонстрували низький рівень толерантності до невизначеності. Отже, більшість майбутніх бухгалтерів та податківців відчувають дискомфорт у ситуаціях нестабільності, демонструють потребу в чітких інструкціях, передбачуваності та контролі. Такі студенти часто уникають ризику, з обережністю ставляться до змін і виявляють схильність до підвищеної тривожності за умов інформаційної невизначеності. Водночас незначна частка осіб із високими показниками толерантності свідчить про наявність у вищезазначеній групі респондентів потенціалу для розвитку цієї якості через цілеспрямоване формування гнучкого мислення, емоційної саморегуляції та готовності до прийняття рішень у нестандартних ситуаціях.

Отримані результати мають важливе прикладне значення. Низькі показники толерантності до невизначеності у здобувачів, які навчаються за спеціальністю «Облік і оподаткування», можна пояснити специфікою професійної підготовки: ця спеціальність передбачає роботу з точними даними, нормативними документами, жорсткими регламентами, що формує орієнтацію

на чіткість, структурованість і контроль. Така стратегія професійного мислення, з одного боку, сприяє високій відповідальності та точності, але з іншого – знижує гнучкість у реагуванні на непередбачувані ситуації та ризикові умови, які є типовими для сучасного економічного середовища.

У порівняльному аспекті результати двох вибірок респондентів констатують наступне: майбутні підприємці мають вищий рівень сформованості толерантності до невизначеності, що відображає більшу відкритість до нового, емоційну врівноваженість і здатність до ефективного саморегулювання: у майбутніх бухгалтерів і податківців зафіксовано домінування низького рівня толерантності, що вказує на потребу у розвитку компетенцій, пов'язаних із прийняттям ризику та адаптацією до мінливих умов.

Таким чином, загальний висновок полягає в тому, що здобувачі економічного профілю демонструють різний ступінь готовності до дій у ситуаціях невизначеності. Вищий рівень толерантності у майбутніх підприємців свідчить про розвинену професійну гнучкість і психологічну адаптивність. Натомість нижчі показники у бухгалтерів і податківців підкреслюють необхідність удосконалення навчальних програм через включення практико-орієнтованих завдань, кейс-аналізу, тренінгів із прийняття рішень у ризикових умовах та розвитку емоційної саморегуляції, що сприятиме підвищенню професійної готовності майбутніх фахівців до роботи в умовах економічної нестабільності та цифрової трансформації фінансової сфери.

Результати аналізу рівня професійної самоефективності як основного психологічного механізму толерантності до невизначеності серед майбутніх підприємців засвідчили, що переважна більшість респондентів демонструють високі (54,5%) та середні (36,4%) показники розвитку цієї якості. Відповідно, студенти мають сформоване почуття впевненості у власних професійних здібностях, здатні брати на себе відповідальність, проявляти ініціативу та орієнтовані на досягнення успіху. Такий рівень самоефективності вказує на високий потенціал до саморозвитку, наполегливість у досягненні професійних цілей і готовність ефективно діяти в умовах невизначеності. Лише у 9,1% респондентів констатовано низькі показники, що засвідчує їх потребу в додатковій підтримці, спрямованій на підвищення впевненості у власних можливостях і формування позитивної професійної самооцінки. Отже, у вищезазначених респондентів професійна самоефективність виступає важливим внутрішнім ресурсом життєздатності та стресостійкості, забезпечуючи здатність адаптуватися до нових умов і приймати виважені рішення.

Дані, отримані за шкалою професійної самоефективності у майбутніх бухгалтерів і податківців, виявили подібну, але дещо іншу динаміку. Половина опитаних респондентів (50%) мають високий рівень розвитку професійної самоефективності, що відображає їх впевненість у професійних навичках, самостійність та прагнення досягати високих результатів. Середній рівень (46,7%) притаманний майже половині респондентів та засвідчує не повністю сформовану

віру у власні можливості, яка варіюється під час професійного становлення. Лише 3,3% респондентів мають низький рівень самоефективності, що вказує на окремі труднощі з мотивацією або саморегуляцією.

Порівняльний аналіз двох груп респондентів констатував, що майбутні фахівці економічної сфери демонструють високий рівень професійної самоефективності, проте спостерігається деяка відмінність у поєднанні цієї якості з толерантністю до невизначеності. Так, у майбутніх підприємців більш виражена взаємозалежність між впевненістю у власних силах та готовністю діяти в непередбачуваних умовах, що вказує на сформовану психологічну гнучкість і здатність використовувати невизначеність як професійний виклик.

Натомість у майбутніх бухгалтерів і податківців, попри достатньо високий рівень самоефективності, спостерігається нижча толерантність до невизначеності, що може бути зумовлено специфікою спеціальності «Облік і оподаткування». Ця галузь потребує точності, структурованості та дотримання нормативних стандартів, що формує орієнтацію здобувачів на стабільність і передбачуваність, але знижує готовність до ризику й прийняття новизни.

Таким чином, високий рівень професійної самоефективності у поєднанні з розвиненою толерантністю до невизначеності є ключовою передумовою професійної зрілості та конкурентоспроможності майбутніх фахівців економічної сфери на сучасному ринку праці.

Висновки. Порівняльний аналіз двох груп респондентів показав, що вони демонструють достатньо високий рівень професійної самоефективності, але рівень толерантності до невизначеності у них суттєво відрізняється. У здобувачів спеціальності «Облік і оподаткування» цей показник є нижчим, що окреслюється специфікою їхньої професійної підготовки, орієнтованої на точність, чіткість регламентів та мінімізацію ризику. Отже, вищезазначене засвідчує наявність у студентів прагнення до стабільності й передбачуваності, але констатує недостатню готовність до дій у ситуаціях невизначеності.

Здобувачі спеціальності ««Підприємництво і торгівля» продемонстрували вищий рівень толерантності, що репрезентує їхню психологічну підготовленість приймати ризики, діяти в мінливому економічному середовищі та ефективно адаптуватися до змін.

Толерантність до невизначеності є однією з провідних психологічних передумов професійної стійкості та адаптивності майбутніх фахівців економічної сфери: забезпечує здатність орієнтуватися у ситуаціях, де бракує однозначних рішень, прогностичної визначеності чи стабільних зовнішніх умов; дає змогу зберігати продуктивність навіть за підвищеного ризику та інформаційної фрагментарності.

Отже, зазначимо, що толерантність до невизначеності стає важливою основою якісного професійного функціонування: підтримує психічну рівновагу, сприяє обґрунтованому прийняттю рішень та підсилює здатність конструктивно реагувати на економічні коливання. Інтеграція розвитку цієї характеристики в

систему професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю є стратегічно необхідною, оскільки саме вона формує їхні конкурентні переваги, підвищує професійну мобільність та забезпечує готовність ефективно діяти в умовах динамічного й непередбачуваного ринкового середовища.

Окремої уваги потребує розроблення та апробація психолого-педагогічних інтервенцій, спрямованих на цілеспрямований розвиток цієї якості, а також оцінювання їх ефективності в умовах реалістичних професійних викликів. Важливим вектором подальших досліджень є створення комплексних моделей, які б інтегрували особистісні, навчально-професійні та середовищні чинники толерантності до невизначеності, що дозволить формувати науково обґрунтовані рекомендації для оптимізації підготовки майбутніх фахівців економічної сфери та посилення їхньої стійкості у швидкозмінному економічному просторі.

Література:

1. Камінська О., Дружиніна І. Взаємозв'язок толерантності до невизначеності та рівня тривожності студентської молоді. *Психологія: реальність і перспективи.* 2023. Вип. 20. С. 69–76. DOI : https://doi.org/10.35619/praprv.v1i20.330.

2. Клепікова О. В. Характерологічні особливості толерантності до невизначеності у системі особистісного благополуччя студентів-психологів. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2021. № 3. С. 13–20. DOI: https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2021-3-2.

3. Порядін Є. Детермінанти розвитку професійної толерантності майбутніх соціальних працівників в умовах війни. *Вісник Національного університету Чернігівський колегіум імені Т.Г. Шевченка*. 2023. № 175. С. 73–77. DOI: https://doi.org/10.58407/231914.

4. Хілько С. О. Психологічні кореляти формування толерантності до невизначеності у майбутніх психологів. *Збірник наукових праць "Проблеми сучасної психології*". 2017. №38. С. 421–437. URL: https://journals.uran.ua/index.php/2227-6246/article/view/156887/156229.

5. Федоришин Г. Толерантність до невизначеності як професійна компетентність психолога. *Психологія особистості*. 2022. Т. 12. № 1. С. 73–79. DOI: https://doi.org/10.15330/ps.12.1.73-79.

6. Гусєв А. І. Толерантність до невизначеності як чинник розвитку ідентичності особистості : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Київ, 2009. 233 с.

7. Пічурін В. В. Толерантність до невизначеності як складова психологічної готовності студентів до професійної діяльності і її формування в процесі фізичного виховання. *Науковий часопис*. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури. 2015. Вип. 3(2). С. 260-264. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_015_2015_3%282%29__88.

8. DeRoma V. M., Martin K. M., Kessler M. L. The relationship between tolerance for ambiguity and need for course structure. 2003. *Journal of the Institute of Psychology*. 30. 104-109. URL : https://www.researchgate.net/publication/286193862_The_relationship_between_tolerance_for_ambiguity_and_need_for_course_structure

9. Owen W., Sweeney R. Ambiguity tolerance, performance, learning, and satisfaction : a research direction. *The Proceedings of ISECON*. 2002. Vol. 19. P. 242. URL : https://iscap.us/proceedings/isecon/2002/242c/ISECON.2002.Owen.pdf.

10. Huber N. An experiential leadership approach for teaching tolerance for ambiguity. *Journal of Education for Business*. 2003Vol. 79. P. 52–55.

URL : https://www.researchgate.net/publication/247524085_An_Experiential_Leadership_Approach_for_Teaching_Tolerance_for_Ambiguity.

11. Коробка І. Особливості впливу толерантності / інтолерантності до невизначеності на суб'єктивне благополуччя студентської молоді. *Věda a perspektivy.* No 10 (29) 2023. P. 230-246. URL : http://perspectives.pp.ua/index.php/vp/article/view/6853/6893

12. Ющенко І. М. Толерантність до невизначеності як чинник психологічного благополуччя студентів-випускників вищих навчальних закладів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки».* 2017. № 4 (1), С.123-128. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2017_4%281%29__24

13. Чусова О. М., Старенька О. М. Толерантність до невизначеності як ресурс професійної життєздатності майбутніх фахівців економічної сфери. *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку*: матеріали IV Міжн. наук.-практ. конф. м. Острава. Чехія: ВАДНД, 07 квітня 2025 р. С. 172-175. URL : http://perspectives.pp.ua/public/site/conferency/conf-55.pdf.

References:

1. Kaminska, O., Druzhynina, I. (2023). Vzaiemozviazok tolerantnosti do nevyznachenosti ta rivnia tryvozhnosti studentskoi molodi [The relationship between tolerance for uncertainty and the level of anxiety of young students]. *Psykholohiia: realnist i perspektyvy.* V. 20. S. 69–76. DOI : 0. C. 69–76. DOI : https://doi.org/10.35619/praprv.v1i20.330. [in Ukrainian].

2. Klepikova, O. V. (2021). Kharakterolohichni osoblyvosti tolerantnosti do nevyznachenosti u systemi osobystisnoho blahopoluchchia studentiv-psykholohiv [Characterological features of tolerance to uncertainty in the system of personal well-being of psychology students]. Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. 3. 13-20. DOI: https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2021-3-2. [in Ukrainian].

3. Poriadin, Ye. (2023). Determinanty rozvytku profesiinoi tolerantnosti maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv v umovakh viiny [Determinants of the development of professional tolerance of future social workers in war conditions.]. Visnyk Natsionalnoho universytetu Chernihivskyi kolehium imeni T.H. Shevchenka. № 175. S. 73–77. DOI: https://doi.org/10.58407/231914. [in Ukrainian].

4. Khilko, S. O. (2017). Psykholohichni koreliaty formuvannia tolerantnosti do nevyznachenosti u maibutnikh psykholohiv [Psychological correlates of the formation of tolerance to uncertainty in future psychologists]. Zbirnyk naukovykh prats "Problemy suchasnoi psykholohii". №38. Retrieved from: https://journals.uran.ua/index.php/2227-6246/article/view/156887/156229. [in Ukrainian].

5. Fedoryshyn, H. (2022). Tolerantnist do nevyznachenosti yak profesiina kompetentnist psykholoha [Tolerance for uncertainty as a professional competence of a psychologist]. Psykholohiia osobystosti. T. 12. № 1. S. 73–79. DOI: https://doi.org/10.15330/ps.12.1.73-79. [in Ukrainian].

6. Husiev, A. I. (2009). Tolerantnist do nevyznachenosti yak chynnyk rozvytku identychnosti osobystosti [Tolerance for uncertainty as a factor in the development of personal identity]: dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.01. Kyiv, 233 s. [in Ukrainian].

7. Pichurin, V. V. (2015). Tolerantnist do nevyznachenosti yak skladova psykholohichnoi hotovnosti studentiv do profesiinoi diialnosti i yii formuvannia v protsesi fizychnoho vykhovannia [Tolerance to uncertainty as a component of students' psychological readiness for professional activity and its formation in the process of physical education.]. Naukovyi chasopys. Seriia 15 : Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury. V. 3(2). S. 260–264. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_015_2015_3(2)__88. [in Ukrainian].

8. DeRoma, V. M., Martin, K. M., Kessler, M. L. (2003). The relationship between tolerance for ambiguity and need for course structure. *Journal of the Institute of Psychology*, 30, 104-109. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/286193862_The_relationship_between_tolerance_for_ambiguity_and_need_for_course_structure. [in English].

9. Owen, W., Sweeney, R. (2002). Ambiguity tolerance, performance, learning, and satisfaction : a research direction. *The Proceedings of ISECON*. Vol. 19. P. 242. Retrieved from: .https://iscap.us/proceedings/isecon/2002/242c/ISECON.2002.Owen.pdf. [in English].

10. Huber, N. (2003). An experiential leadership approach for teaching tolerance for ambiguity. Journal of Education for Business. Vol. 79. P. 52–55.

Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/247524085_An_Experiential_Leadership_Approach_for_Teaching_Tolerance_for_Ambiguity. [in English].

11. Korobka, I. (2023). Osoblyvosti vplyvu tolerantnosti / intolerantnosti do nevyznachenosti na subiektyvne blahopoluchchia studentskoi molodi. [Peculiarities of the influence of tolerance/ intolerance to uncertainty on the subjective well-being of students]. *Věda a perspektivy.* No 10 (29). R. 230-246. Retrieved from: http://perspectives.pp.ua/index.php/vp/article/view/6853/6893.

12. Yushchenko, I. M. (2017). Tolerantnist do nevyznachenosti yak chynnyk psykholohichnoho blahopoluchchia studentiv-vypusknykiv vyshchykh navchalnykh zakladiv [Tolerance for uncertainty as a factor in the psychological well-being of graduate students of higher educational institutions]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu.* Seriia «Psykholohichni nauky». № 4 (1), S.123-128. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2017_4%281%29__24.

13. Chusova, O. M., Starenka, O. M. (2025). Tolerantnist do nevyznachenosti yak resurs profesiinoi zhyttiezdatnosti maibutnikh fakhivtsiv ekonomichnoi sfery [Tolerance to uncertainty as a resource for professional viability of future specialists in the economic sphere]. *Suchasni aspekty modernizatsii nauky:* stan, problemy, tendentsii rozvytku: materialy IV Mizhn. nauk.-prakt. konf. m. Ostrava. Chekhiia: VADND, 07.04.2025. S. 172-175. Retrieved from: http://perspectives.pp.ua/public/site/conferency/conf-55.pdf. [in Ukrainian].